

זוהר חדש

פרשת בשלח

מאמר מלחמת עמלק

(א) ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם וגו', מ"ט
ב יהושע אגח קרבא נ ולא מן שאר עמא. אלא בגין דעמלק אתא עליהו, על
ההוא חובא דשבתא דלא נטרין ליה, כמה דאתערו חז"ל, אלמלי נטרו ישראל
שבתא קמא, לא שלטא בהו אומה ולשון. מה כתיב. (ב) ויהי ביום השביעי
יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו, וכתיב ויבא עמלק.

(ב) ד ות"ח רזא דמלה, כד פקיד לון קב"ה לישראל במרה על שבתא, בגין
דאתיא מדת דינא, לקטרגא על ההוא חובה דצדיק דובינו ליה, דאיהו לקביל
יומא דשבתא, ואינון אפיקו ליה לחול. אמר קב"ה, הא אית לון רפואה לההוא
חובה, אי אינון נטרין ליומא דשבתא, דאיהו לקביל צדיק חי העולמים. והיינו

חלופי גרסאות

מסורת זוהר

(א) (שמות יז) הקט"ז אית קא ח"ב סה : סי. ח"ג א בדפ"י ל"ג מן ויאמר עד מ"ט. ב ג"א ל"ג יהושע
קנח : (ב) (שם טז). (קראקא). ג ג"א מיסיף לא משה ולא שאר (קראקא).
ד ג"א והא (קראקא).

מלחמת עמלק

הסולם

מאמר

מן העם ללקוט ולא מצאו. וכתוב אחריו,
ויבא עמלק.

מאמר מלחמת עמלק

(ב) ות"ח רזא דמלה וכו' : ובוא וראה
סוד הדבר, כשצוה להם הקב"ה לישראל במרה,
על השבת, משום שבאה אז מדת הדין לקטרג
על אותו עון שמכרו את הצדיק, יוסף, שהוא
כנגד יום השבת, והם הוציאוהו לחול, כי
מכרוהו למצרים, אמר הקב"ה, הנה יש רפואה
לאותו עון, אם הם שומרים את יום השבת,
שהוא

(א) ויאמר משה אל יהושע בחר וגו' :
שואל, מה הטעם, שיהושע עשה המלחמה,
ולא אחר מהעם. ומשיב, אלא משום שעמלק
בא עליהם על העון שלא שמרו את השבת,
כמו שהעירו חז"ל, אם שמרו ישראל את
השבת הראשונה, לא היתה שולטת בהם אומה
ולשון. מה כתוב, ויהי ביום השביעי יצאו
(דפ"י דף ל' טור א')

דכתיב, ^א ויורהו ה' עץ. עץ חיים, דינטרון יומא דשבתא. ואינון אחילו ליה, כדין ויבא עמלק.

ג) בההיא שעתא, א"ל משה ליהושע, פוק ^ה אגח קרבא בעמלק, דהא לך חזיא בגין דאת בר בריה דההוא צדיק, ואיהו בההוא חובא אתי עלן. ואי לא אשתכח מקטרגא ליה לעמלק, מתולקיה ומבנוי דההוא צדיק, לית מאן דיכיל ליה, כדין עבד יהושע כמא דאמר משה.

ד) ות"ח, דבגין ההוא חובא, אתא עליהו, ^ו דארע לון ^ז לאינון דהו מבתר עננא, ונסיב מינייהו האי ברית קדישא, וזריק ליה כלפי עילא. ואי לאו דאינון חאבו ביה, לא הוה ^ח ליה סייעתא מלעילא למיעבד הכי. אלא בגין לאחזאה לון, דישתמודעון חוביהון דחבו בההוא צדיק, דנטר האי ברית והשתא אחילו שבתא דאיהו לקבליה, דאיהי קאי לאגנא עלייהו מקמי מדת דינא.

ה) ת"ח מה כתיב, ^ט ויסעו ממרה ויבאו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים וגו'. מהו אלימה. אלא דתבו לפולחנא דקב"ה, ולקבלא מלוי בלבא שלים, בג"כ אל"מ"ה.

ו) והא אוקמוה, דההיא אתרא הוה משובח במיא, מכל אתרין דעלמא, דהא אורייתא שבכתב תמן הוא, ותמן תרין עשר מבויעין, ושבעין דקלין. ^ס וכולא

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ג) (שם טו) לעיל פרשת וישב אות לא צ"ת. ד) (שם) ה ג"א אגרי (דפוסים הראשונים). ו ג"א דובר (דפוסים הראשונים). ז ג"א מוסיף לאינון לאינון (קראקא). ח ג"א מוסיף ליה רשו ולא הוה ליה (קראקא). ט ג"א כלא (דפוסים הראשונים).

מלחמת עמלק

הסולם

מאמר

מעלה. ואם לא היו חוטאים ביוסף הצדיק, שה"ס נשמירת ברית מילה, ויחוד הקדוש, לא היתה לו לעמלק תמיכה מלמעלה לעשות כך. אלא שניתן לו הכח הזה, כ"י להראות להם, שנודע עונם שחטאו באותו צדיק, יוסף, ששמר את הברית הזו, ועתה חללו השבת, שהיא כנגדו, שהיה עומד להגין עליהם מפני מדת הדין.

ה) ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ויסעו ממרה ויבאו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים וגו'. מהו אלימה, ומשיב, אלא ששבו לעבודת הקב"ה, ולקבל דבריו בלב שלם, משום זה אלימה, שהוא אותיות אל"י מ"ה, אשר אלי, ה"ס המלכות, ומ"ה, הוא שם הויה במילוי אלפין, שהוא בגימטריא, מ"ה.

ו) והא אוקמוה דההיא וכו': והעמידו, שאותו מקום אלימה, שה"ס המלכות, היה משובח

שהוא כנגד צדיק חי העולמים. יתכפר להם העון של מכירת יוסף. והיינו שכתוב, ויורהו ה' עץ. היינו עץ החיים, שישמרו את יום השבת, והם חיללוהו, אז ויבא עמלק, כי מחמת חילול שבת חזר ונתעורר החטא דמכירת יוסף.

ג) בההיא שעתא א"ל וכו': באותה שעה אמר משה ליהושע, צא עשה מלחמה בעמלק, כי לך ראוי, משום שאתה בן בנו של אותו צדיק, יוסף, והוא, עמלק, באותו עון של מכירת יוסף בא עלינו, ואם לא היה נמצא צורך לעמלק, מחלקו ומבניו של אותו צדיק, לא היה מי שיכול לו לעמלק, אז עשה יהושע כמו שאמר לו משה.

ד) ות"ח דבגין ההוא וכו': ובוא וראה שבשביל אותו עון של מכירת יוסף בא עליהם עמלק, כי עמלק פגש, אותם שהיו מאחורי הענן, שהענן פלט אותם לחוץ, ולקח מהם את ברית הקדושה, שחתך מילתם, וזרקם כלפי (דפריי דף ל' סור א')

ברזא דמהימנותא, דהא כלהו ע' סנהדרין . מההוא אתרא מתזנין, ומתברכין מאינן מיין עילאין בסימאן.

(ז) זכאה מאן דזכי להנהו מייא לאתברכא מנייהו. וישראל קדישין שראן תמן, וּמחברין אינן מיין עילאין, באינן תרין עשר מבועין תתאין. ואי אינן קלקלו בקדמיתא, וחבו לגבי ההוא צדיק, הא וּאדבקו ליה באתריה, ומתזן על ידיה עלמא. וּשבעים תמרים וּאתזינן מההוא תמר, ה) זאת קומתך דמתה לתמר. ואינן תרין עשר מבועין, לקביל תרין עשר שבטין, סחרין לההוא אתרא קדישא.

(ח) והוּו ישראל עסקין באולפן אורייתא, דאוליפו ממרה. ואתחבר עמייהו ההוא וּ ברית קדישא, ואתפרש חויא עקימא מההוא באר מים, דהוה ממרר לאינן מיין. ומאן הוה גרים וּ חובייהו עד השתא.

(ט) אבל השתא, כיון דאהדרו בתיובתא למאריהון, וקב"ה אוליף לון אורחי דההוא אילנא דחיי, הה"ד ויורהו ה' עץ, דא תורה שבכתב. וישלך אל המים, דא תורה שבעל פה. ומאי וישלך. אלא י"ש לך, י"ש, דא עלמא דאתי. הה"ד, וּ להנחיל אוהבי יש. לך, דא אימא עילאה, חמשין תרעין דאתדבק ביה. כדין בסימו מיא, ונחת טלא עילאה מעתיקא קדישא, ואתמלי חקל תפוחין.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ה) (שיר ז) משפטים קצ צ"ז ו"ח מד ט"א. ו) (שמות טו) לעיל אות ב צ"ג. ז) (משלי ח) הקסה"ז אות ס. תמרים (קראקא). נ ג"א מתזנין (דפוסים הראשונים). ס ה"ג דפוס מינקאטש ג"א ל"ג ברית קדישא (קראקא). ג"א עץ (חינצ'א). ע ג"א מוסיף חיבייהו גרמי (מינקאטש).

מלחמת עמלק

הסולם

מאמר

כנ"ל, גיוונים מהתמר הזה, שהוא המלכות. שכתוב, זאת קומתך דמתה לתמר. ואלו י"ב מעיינות הם כנגד י"ב שבטים העליונים, הסובבים למקום הזה הקדוש. כי כנגד י"ב צירופי הויה יש במלכות י"ב שבטים. (ח) והוּו ישראל עסקין וכו': וישראל היו עוסקים בלימוד התורה שלמדו ממרה, ונתחברה עמהם אותה ברית הקדושה שהיא יסוד. ונחש עקלתון, שהוא הס"א, נפרד מאותה באר המים, שהיא המלכות, שהנחש היה ממרר אותם המים. מה שעונותיהם גרמו עד עתה. (ט) אבל השתא כיון וכו': אבל עתה כיון ששבו בתשובה לאדונם והקב"ה לימד אותם דרכיו של עץ החיים ההוא, שהוא ז"א. ז"ש, ויורהו ה' עץ. זוהי תורה שבכתב, דהיינו ז"א. וישלך אל המים, אלו הם תורה שבעל פה, שהיא המלכות. ומהו וישלך. אלא שהוא אותיות יש לך. יש, זהו עולם הבא. דהיינו החכמה

משיבה במים. שה"ס חסדים, מכל המקומות שבעולם, כי התורה שבכתב שם. שה"ס ז"א, שהוא הויה דמ"ה, שאלימה הוא אותיות אלי מ"ה כנ"ל. ושם במלכות, י"ב עינות מים, שה"ס השפעת י"ב צירופי הויה אל המלכות. ושבעים תמרים. כנגד השם ע"ב המשפיע במלכות. שה"ס ע' סנהדרין וב' עדים. והכל בסוד האמונה, שהיא המלכות. כי כל ע' סנהדרין גיוונים ממקום הזה, ומתברכים מאלו מים עליונים המתקיים. שבז"א.

(ז) זכאה מאן דזכי וכו': אשרי מי שזכה לאותם המים להתברך מהם. וישראל הקדושים חנו שם, והיו מחברים אלו מים עליונים, דז"א, באלו י"ב עינות מים תחתונים שבמלכות. ואם הם קלקלו בתחילה, וחטאו לאותו צדיק, הנה השיבוהו למקומו, שיזדווג עם המלכות, בסוד אלי מ"ה, כנ"ל. והעולם גיוון על ידו. וע' תמרים שה"ס ע' סנהדרין (דפוס דף ל' טור א')

(י) מאן גרם כל דא. אל"י מ"ה. תיובתא דישראל למאריהון. וכדין הוה להון רשו, למשרי על הנהו מיא. * הה"ד, ח ויחנו שם על המים. מאי ויחנו שם. אלא סמא דחיי שריא באינן מיין, בג"כ פ ויחנו שם על המים.

מדרש הנעלם

מאמר נחש ועלי צור

(יא) ז ט ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת. תניא, א"ר יוסי, גליף הוה חוטרא מתרין סטרין, בשמא קדישא. חד סטרא דרחמי ודינא באתון גליפין. וחד סטר דינא בדינא, נחש עלי צור.

(יב) ת"ח, כתיב י ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים. מאי ונטה. כלומר, ונטה בחד גיסא, דגליפא ברחמי ודינא. וכתיב ויט משה את ידו, ולא כתיב וישלח את ידו. כלומר, אסטי מחד גיסא.

(יג) ואי תימא, דגליף הוה מקדמת דנא נחש עלי צור. אלא באסנא אתגליף דכתיב וישלכוהו ארצה ויהי לנחש. בההיא שעתא אתגליף נחש עלי צור.

(יד) ות"ח א"ר יהודה, בעא קב"ה דשמוי ק דהו גליפין בחוטרא יעביד אתאן. ותניא, תרין ר אתין אתעבידו בימא, בההוא סטר דסטא משה ברחמי ודינא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ח (שמות טו) לעיל אות ה צ"ד. ט (שמות טז) שמות ס צ"מ. י (שם יד) בשלח כג צ"ק להלן אות לח צ"ק. כ (שם ד) ב"א רכג אות רסב ח"ב בהשמות רעא : רעב : ת"ז ת"ס צג : להלן אות כא צ"צ.

פ ג"א ל"ג ויחנו (דפוסים הראשונים). צ בדפויי כתבו לפרשת בשלח דף ס"ד. ק ג"א הו גליפין בחוטרא עביד (דפוסים הראשונים). ר ג"א אתין (קראקא).

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

הקדוש. בצד אחד, היו צד הרחמים והדין באותיות חקוקות. ובצד אחד, היה דין בדין, נחש עלי צור.

(יב) ת"ח כתיב ואתה ונטה : בוא וראה, כתוב, ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים. מהו, ונטה. ומשיב, כלומר, ונטה בצד הזה, ששם חקוק ברחמים ודין. וכתוב, ויט משה את ידו, ולא כתוב, וישלח את ידו. כלומר, שנטה מצד אחד.

(יג) ואי תימא דגליף וכו' : ויש אומרים, שנחש עלי צור היה חקוק מקודם לכן, כי בסנה נחקק, שכתוב, וישליכוהו ארצה ויהי לנחש. באותה שעה נחקק על המטה, נחש עלי צור.

(יד) ות"ח א"ר יהודה וכו' : ובוא וראה, אר"י, רצה הקב"ה ששמותיו שהיו חקוקים במטה יעשו אותות. ולמדנו, ב' אותות נעשו בים באותו הצד שנטה משה ברחמים ודין, א', שבקע הים לישראל ב"ב שבילים. ב'

החכמה שבעוה"ב, שה"ס חכמה דבינה. ז"ש, להנחיל אוהבי יש. לך זהו אמא עלאה, דהיינו בינה שבעוה"ב, כי לך, הוא בגי' חמשים, שהיא חמשים שערי בינה המתדבקים בו, ב"א. אז מתקו המים, וירד טל העליון מעתיקא קדישא, שהוא כתר, ונתמלא חקל תפוחין, שהוא המלכות.

(י) מאן גרם כל וכו' : מי גרם כל זה. היינו אלימיה, שהיא התשובה של ישראל לרבונם. ואז היתה להם רשות לחנות על אותם המים. ז"ש, ויחנו שם על המים. מהו ויחנו שם. אלא סם החיים שהוא ז"א, היה חונה במים אלו. שהם המלכות. משום זה ויחנו שם על המים.

מדרש הנעלם

מאמר נחש עלי צור

(יא) ומטך אשר הכית בו וגו' : למדנו, א"ר יוסי, חקוק היה המטה מב' צדדיו, בהשם (דפויי דף ל' טור א' י' טור ב')

ס בוע ימא לישראל בייב שבילין, ואתיב בדינא על מצראי, ואטבע לון בתהומא.
הה"ד, (ז) וישב ה' עליהם את מי הים.

חלופי גרסאות

ש גיא מוסיף ברחמי בוע (מוקאטש).

מסורת הזהר

(שם טו) בהשמות ח"א רעא :

נחש עלי צור

הסולם

מאמר

מחליף המנעולא במפתחא (כמ"ש) בזהר לך
דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש). וסו"ה, וישלח
ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. בכפו הוא
בדיוק, דהיינו בכפו של משה, שהיא בחינת
מפתחא. כי תחילה אחז בזנבו של נחש, שה"ס
פעולה הא' דקו האמצעי, ואח"כ החליפו בכפו
של עצמו, שהוא, פעולה ב' דקו האמצעי.
שהחליפו במפתחא. שה"ס בחינת הדינים שבקו
ימין, שהם מעלית המלכות לבינה. והנה
נתבארו ג' הקוין שנחקקו במטה. שבחינת
מטה הא', שנשאל, מזה בידך, ויאמר מטה,
הוא בחינת קו הימין, וכשנהפך לנחש,
הוא בחינת קו השמאל שנחקק במטה. ואחז
בזנבו, ויהי למטה בכפו. הם ב' פעולות של
קו האמצעי שנחקק במטה. וכל אלו הבחינות
נשארו חקוקות במטה.

אמנם עיקר המטה הוא בחינת המטה
הב', שה"ס קו האמצעי. וז"ש לעיל (פרשת
ויצא אות י"ח) כד הוה האי מקל בידו של
יעקב וכו' קרי ליה מקל. וכד הוה בידיהו
דמשה ואהרן קרי ליה מטה. דהיינו שהוא
בחינת קו אמצעי או של חו"ג הנק' מקל, או
של נו"ה הנקרא מטה. ע"ש. ונודע שקו
האמצעי כולל בעצמו כל הדינים שבימין
ושמאל. ולפיכך נבחן בו במטה. ב' צדדים,
ובכל צד ב' בחינות. צד הא', של המטה. הוא
היחוד של ימין ושמאל שעושה. ובו ב' בחינות,
א' גילוי אורות החכמה והחסדים המלווים
זה בזה, שנעשה ע"י היחוד שלו. ואור הזה
בכללו נקרא רחמים. בחינה הב' היא מיעוט
הג"ר דחכמה דשמאל, שנעשה ע"י יחוד ימין
ושמאל, כנ"ל (בפרשה"ס אות ל"ח). צד הב',
הוא בחינת הדינים שבימין ושמאל שנחקקו
בו. וגם בו ב' בחינות. בחינה א', היא דינין
דשמאל, שיצאו מחמת המשכת החכמה ממעלה
למטה, שדינים האלו נקראים נחש, כנ"ל.
בחינה ב' של צד הזה, היא הדינים דימין,
שיצאו מחמת עלית המלכות לבינה. שדינים
אלו ה"ס דינים דמפתחא הנבונים, שנחלפו
מבחינת זנבו של הנחש שהוא מנעולא, לבחינת
כפו של משה, שה"ס מפתחא. כנ"ל.

וה"ש

ב', שהשיב הים בדין על המצרים, והטביע
אותם בתהום. ז"ש, וישב ה' עליהם את מי
הים.

ביאור המאמר. פירוש כל הגאולות באות
מכת קו האמצעי. לפיכך כשרצה הקב"ה שמשה
יוציא את ישראל ממצרים, מסר לו סוד המטה.
שכל הכחות והפעולות שבקו האמצעי חקוקים
בו. ולפיכך חקק הקב"ה במטה את כל ג' הקוין.
שה"ס שמותיו של הקב"ה אל אלקים
הוי"ה (כנ"ל בראשית אות ס"א ואות ע').

ועם זה תבין את סוד הכתוב, ויאמר
אליו ה' מזה בידך ויאמר מטה. וז"ס המשכת
קו ימין אל מטה משה, שהוא בחינת חסדים
בלי חכמה. ונקרא מטה, בסוד מטה כלפי
חסד. ונודע שקו ימין נעשה ע"י עלית המלכות
לבינה. וז"ס ויאמר השליכוהו ארצה, דהיינו
שיוציא עתה את המלכות מבינה, למקום
המלכות הנקראת ארץ, שעם זה חוזרים בינה
ותו"מ אל המדרגה, והארת החכמה דשמאל,
שה"ס קו השמאל, (כמ"ש בפרשה"ס אות כ"ט
ע"ש). ואין להאריך פה מבחינת הדינין שבו,
מכונה נחש. וסו"ה ויהי לנחש, שע"י
שהוציא הדינין דמלכות מבינה והשליך אותם
למקומה לארץ, יצא קו השמאל במחלוקת
על קו הימין, שהדינים שלו מכונים נחש.
ואז וינם משה מפניו, שלא יכול לסבול
הדינין דשמאל, וינס מהם. ובוה נחקק קו
השמאל במטה. ואז נאמר, ויאמר ה' אל משה
שלח ידך ואחוז בזנבו, כי בסיום הדינין דקו
השמאל יוצאים הדינים דמנעולא, שה"ס הדינים
שבמסך דמלכות דמדת הדין. בסו"ה לפתח
חטאת רובק. וז"ס ואחז בזנבו, שיעורר מדת
הדין דמנעולא, הממעט את החכמה שבשמאל,
שע"י יתיחד השמאל עם הימין (כנ"ל בפרשה"ס
אות ל"ח) שבוה משתלמים שניהם, אלא
שהחסד שבימין מאיר מלמעלה למטה, והחכמה
שבשמאל מאירה רק ממטה למעלה, שהיא
בחינת ו"ק דחכמה (כמ"ש שם). גם נודע,
שקו האמצעי מעורר ב' פעולות, כדי למעט
הג"ר דשמאל, שמתחילה מעורר המנעולא,
ואח"כ, כדי שיהיה ראוי להמשיך הו"ק דחכמה
(דפו"י דף ל' טור ב')

טו) ת בההיא שעתא, בעי לאפקא מיא, א"ל קב"ה, משה, אסטי חוטרא מגיסא אחרא. א דתרין אתאן אתעבידו ביה. כמא דאתעביד מסטרא אחרא. חד

חלופי גרסאות

ת נ"א מההוא (דפיסום הראשונים). א נ"א ותרין (קראקא).

נחש עלי צור

הסולם

מאמר

ו"ש (באות י"ד) בעא קב"ה דשמו דהו גליפין בחוטרא יעביד אתאן, כי אלו ג' הקוין, שנחקקו במטה במעמד הסנה, כנ"ל, ה"ס שמותיו של הקב"ה, כי קו ימין נקרא אל, וקו שמאל נקרא אלקים, וקו האמצעי נקרא הויה, שמהם, יצאו בהמטה ונחקקו בו, ב' צדדים, שבכל צד ב' בחינות, כנ"ל. ורצה הקב"ה שאלו השמות יעשו אותות ונסים. כלומר, שיפעלו הרחמים והדינים שבהם. וז"ש, ותניא, תרין אתין אתעבידו בימא בההוא כטר דכטי משה ברחמי ודינא. כי בים פעל הצד של רחמים ודין, כנ"ל, ונעשו בו ב' נסים, א' מרחמים, וא' מדין, בזע ימא לישראל כו"ב שבילין, שז"ס הרחמים, דהיינו האורות היוצאים מיחוד החכמה והחסדים זה בזה, שיחוד הזה מתבאר ב"ב שבילים, דהיינו ג' קוין ומלכות המקבלת אותם, שהם ד', ובכל אחד מהם יש כללות של ג' קוין, וג"פ ד', הם י"ב, ומי"ב אלו שביחוד ימין ושמאל, נעשו בים י"ב שבילים שעברו ישראל בהם. ואתיב כדינא על מצראי, ואטבע לון בתהומא, כי הדין הזה, נמשך ממיעוט הג"ר דשמאל, ששם היתה כל אחיות המצרים וחיותם, וכיון שמחמת היחוד הזה, נסתלקו ג"ר דשמאל, ע"כ נטבעו המצרים, שחיותם מג"ר האלו, ולא נשאר בהם עד אחד. וחזור כל הדברים האלו להמשך המאמר, כי אי אפשר להכפילם בכל פעם.

טו) בההיא שעתא בעא וכו': באותה שעה רצה להוציא מים. אמר לו הקב"ה, משה, נטה את המטה מצד האחר, דהיינו מן הצד החקוק בו נחש עלי צור. שהם ב' מיני דין, כנ"ל בסמוך. שב' אותיות נעשו בו, כמו שנעשו בצד האחר של המטה. אות אחד כאן, בהכאת הצור, שזה נעשה מבחינת הדינים דצור. ואות אחד במי מריבה, ששם היה צריך הנס להעשות מבחינת הדינים שבנחש. כמ"ש לפנינו (באות כ') אבל עתה, והכית בצור, דהיינו רק בדין דצור, ולא בדין דנחש. מהו צור. ומשיב. בצור הזה שהנחש עולה בו. כלומר, שה"ס הצור, שנאמר עליו, דרך נחש עלי צור. פירוש

ו"ש (באות י"א) גליף הוה חוטרא מתרין פטרין, כי מתוך שהמטה הוא בחינת קו האמצעי, ע"כ יש בו ב' צדדים, שצד הא' הוא מבחינת היחוד ימין שמאל שעושה, ובצד הזה ב' בחינות, וז"ש, חד פטרא, צד הא', שהוא מיחוד ימין ושמאל, יש בו ב' בחינות. הבחינה הא', היא ברחמי, אור ברחמים, שהוא האורות דחסדים וחכמה מימין ושמאל שנתחדו זה בזה. ובחינה ב' של צד הזה, היא ודינא, דהיינו הדין שנעשה מחמת יחוד ימין ושמאל, שהוא הדין של מיעוט הג"ר דחכמה ושמאל, וחד פטר, היינו צד הב' של המטה, שהם בחינת הדינים דימין ושמאל שנחקקו בו. הוא דינא כדינא, דהיינו ג"כ ב' בחינות, שהן ב' מיני דינים, ומחזברים זה בזה, שבחינת דין הא' שבו, היא דינים דשמאל הנקראים נחש, ובחינת דין הב' שבו, היא דינים דימין שה"ס מפתחא, והם מכונים צור. וז"ש, נחש עלי צור, שב' דינים האלו הם מחזברים זב"ז, ונקראים, נחש עלי צור.

ו"ש (באות י"ב) ונטה בחד גיסא דגליפא ברחמי ודינא, כי לקריעת ים סוף היה צריך לצד הא', ששם רחמים ודין, מכח היחוד דימין ושמאל, שהיה צריך להמשיך רחמים על ישראל, שיקבלו המוחין דרחמים, מיחוד האורות דחכמה וחסדים, והיה צריך דין, להטביע את המצרים. שזה נעשה מתוך בחינת הדין שבצד הזה, שהוא מיעוט הג"ר. כמו שמפרש לפנינו.

ו"ש (באות י"ג) דגליף הוה מקדמת דנא, נחש עלי צור, שב' הדינים המחזברים זה בזה, הנקראים נחש עלי צור, נחקקו במטה מקודם קריעת ים סוף, דכתיב, וישליכהו ארצה ויהי נחש, בההיא שעתא אתגליף נחש עלי צור, דהיינו כמו שנתבאר לעיל, אשר וישליכהו ארצה ויהי נחש, ה"ס יציאת קו השמאל עם הדינים שבו, המכונים נחש, ואח"כ ויהי למטה בכפו, ה"ס הדינים דמפתחא המכונים צור. ונחקקו שם אלו ב' דינים הנקראים נחש עלי צור.

(דפויי ה' ל' טור ב')

ב את הכא. וחד את במריבה. אבל השתא, (ח) והכית בצור. ג מאי צור. בהאי צור דסליק נחש.

(טז) ה לזמנא אחרא א"ר אלעזר, מאי דכתיב ו קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם. מהו ודברתם. אר"א, מני ליה עלי נחש. דהא אתעביד בצור, השתא בעי ו דיתעביד בנחש. לאשלמא שמוי דקב"ה, באלין אתוון. (יז) משמע דכתיב ודברתם אל הסלע. וכתיב ו וידבר העם באלהים ובמשה. מה כתיב בתריה, (יח) וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. מה נחש חיליה בפומיה, אוף הכא ז בפומא.

(יח) ומשה לא עביד הכי, אלא ה הכה, ולא אשלים שמא, אלא חזר כקדמיתא בשמא דצור, ו שבק דנחש. הה"ד ויך, ולא כתיב וידבר, כמה דאתפקד ודברתם. דתנינן, צור למעבד. ונחש למללא. וכתיב ו ויך את הסלע במטהו פעמים, חד דלשעבר, וחד דהשתא.

(יט) תניא, אר"א בה שעתא אשתאר שמא. כלומר, דלא אשתלים בההוא את. דשבק משה נחש, ולא אשתלים כל שמא.

(כ) דהא בחד גיסא אשתלים בימא. מגיסא אחרא שרי בצור, ולא אשתלים

מסורת הוזהר

חלופי גרסאות

(ח) (שם יז) בשלח קיח אות תכה בהשמטות ח"ב רעא : ח"ג מד. (ז) (במדבר כ) ב"א רלו צ"ו. (ט) (שם כא) תרומה קלד צ"ג ז"ח ג ט"ב. (ע) (שם) תרומה קלד צ"א. (פ) (שם) הקטה"ז אות קא ח"א קו : רכס : ח"ג רעט : תק"ח צח ט"ב.

ב ג"א ל"ג את (קראקא). ג ג"א באן (קראקא). ד ג"א וסליק (דפוסים הראשונים). ה ג"א לזמנא (דפוסים הראשונים). ו ג"א דאתעביד (דפוסים הראשונים). ז ג"א בפומי (קראקא). ח ג"א ה"ה (דפוסים הראשונים). ט ג"א מוסיף ושבק שמא (דפוסים הראשונים). י ג"א דעבר.

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

ה' בעם את הנחשים השרפים. מה נחש כחו בפיו, דהיינו שנושך בפיו, אף כאן, בפה.

(יח) ומשה לא עביד וכו' : ומשה לא עשה כן, אלא הכה, ולא השלים השם, אלא חזר לעשות הנס כבתחילה, בשם צור, ועזב את הנחש. ז"ש, ויך. ולא כתוב וידבר, כמו שנצטווה, ודברתם. כי למדנו, צור הוא לעשות, ונחש הוא לדבר. וכתוב, ויך את הסלע במטהו פעמים, אחת שלעבר, בפרשת שמות, ואחת של עתה, בפרשת במדבר.

(יט) תניא אר"א בה וכו' : למדנו, א"ר אלעזר, בה בשעה נשאר השם, כלומר שלא נשלם על ידי אות הוזה של הכאת הסלע, כי עזב משה את הנחש, ולא נשלם כל השם.

(כ) דהא בחד גיסא וכו' : כי בצד אחד נשלם בימ. מצד האחר, התחיל בצור, ולא נשלם בנחש. א"ל הקב"ה, עשית שיתחיל

פירוש. כמו שנתבאר לעיל, שצור הוא בחינת דינין דימין, דהיינו דמסך דמפתחא שבקו האמצעי, ונחש, הוא בחינת דינין דשמאל היוצאים בעת שהארת החכמה שבשמאל נמשכת ממעלה למטה, כמ"ש (בפלה"ס אות כ"ט ע"ש).

(טז) לזמנא אחרא א"ר וכו' : בפעם הב', דהיינו, במי מריבה, א"ר אלעזר, מה שכתוב, קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם. מהו ודברתם. א"ר אלעזר, צוה אותו על הנחש. דהיינו שיעשה נס מבחינת הנחש, כי כבר עשה הנס בצור, כאן בהכאת הצור, עתה צריך שיעשה הנס בנחש, כדי להשלים שמותיו של הקב"ה, באלו האותות.

(יז) משמע דכתיב ודברתם וכו' : זה, שהציווי היה שיעשה הנס בנחש, משמע, כי כתוב, ודברתם אל הסלע. וכתוב, וידבר העם באלקים ובמשה. מה כתוב אחריו, וישלח

בנחש. א"ל קב"ה, עבדת דשרי שמי, ולא אשתלים למעבד אתין. אוף את שרית,

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

מה נחש חיליה בפומיה, שהוא הדינים של החכמה המגולה בפה, כנ"ל, אוף חכא בפומא, אף כאן בכתוב, ודברתם אל הסלע, הוא בבחינת הגילוי דרך הפה, דהיינו שנצטוו להמשיך את גמר התקון, שאז תתגלינה ג"ר דחכמה מאו"א הפנימים, בסוד גילוי הפה. וז"ש (באות י"ח) ומשה לא עביר הכי אלא חכה וכו', שלא המשיך הדיבור, שה"ס תקון הג"ר דחכמה וביטול הדינים דנחש, אלא שהכה בצור, ולא אשלים שמא, דהיינו שלא השלים הג"ר, אלא חזר בקרמיתא בשמא דצור, שחזר להמשיך החסדים הכלולים מו"ק דחכמה הנמשכים מסוד הצור החקוק במטה, ושכך דנחש, ועזב תקון הנחש. דהיינו תקון הג"ר, הה"ד ויך, ולא כתוב וידבר, כמה דאתפקר, ודברתם. כי לא המשיך הגילוי מן הפה בסוד הדבור כנ"ל. דתנינן צור למעבד, שתקון הצור, הוא לעשות, כלומר שה"ס הארת המלכות, הנקראת עשיה. שעל ידיה מתגלה, רק הו"ק דחכמה. ונחש למללא, שתקון הנחש הוא ע"י הדבור, דהיינו התקון דג"ר דחכמה כנ"ל.

וז"ש (באות י"ט) בה שעתא אשתאר שמא כלומר דלא אשתלים בההוא את וכו'. שהאות הצריך להגלות ע"י תקון הנחש לא נתגלה. וז"ש (באות כ') א"ל קב"ה עבדית דשרי שמי ולא אשתלים וכו'. כי לא תקנת הדינים דנחש ולא הבאת תשלום שמי. שהוא גמר התקון. אוף את שרית ולא תשתלים, לכן לא תביאו את בני ישראל וגו'. פירוש. כיון שמשה רק התחיל התקון. דהיינו שתקן השם בבחינת ו"ק דחכמה, ולא בבחי' ג"ר, ע"כ אין החכמה יכולה להתגלות בז"א, שהוא בחינת משה, משום שכל מה שנתגלה בז"א, הוא ג"ר, וע"כ אין החכמה מתגלית רק במלכות, שה"ס אור נקבה, המאיר ממטה למעלה. ולפיכך לא היה יכול משה להכנס לארץ ישראל, שה"ס גילוי החכמה. כי אם היה נכנס לארץ ישראל, היו מתגלות הג"ר דחכמה, להיותו בחינת ז"א. וע"כ לא נכנס לארץ אלא יהושע, שה"ס פני הלבנה, שהיא המלכות, שהיא מדת הו"ק דחכמה שנתקנה ע"י קו האמצעי. ובזה מובן, שאם משה היה גומר התקון, והיו יכולות להאיר הג"ר דחכמה, היה משה יכול להכנס לארץ. ומשום שלא גמר התקון, ורק הו"ק דחכמה יכולים

שמי, ולא נשלם לעשות האותות, אף אתה, התחלת, ולא תשלים להביא את ישראל לארץ. וז"ש, לכן לא תביאו. התחלת להוציאם, ולא תשלים להביאם לארץ. לכן לא תביאו.

ביאור המאמר. ד' בחינות היו חקוקות במטה, ב' בחינות שהן רחמים ודין בצדו האחד, וב' בחינות דין, שהן צור ונחש בצדו השני. וג' בחינות מהן נתקנו ע"י משה, ב' בחינות שבצד הא' האירו במצרים. ובחינה א' מהצד הב', שהוא הצור, האיר בהכאת הצור, שהוציא מים רבים, שהם חסדים מרובים, לכל ישראל. אמנם בחינה ב' שבצד הב', שהיא הנחש, שהיא בחינת הארת ג"ר דחכמה דשמאל שממנו נמשכים כל הדינים שבעולם, זה לא תקן משה. כי משה ה"ס קו האמצעי, שממעט אותן ג"ר דשמאל, שמהם יונק הנחש, ואינו מתקן אלא ו"ק דחכמה דשמאל. וע"כ נשאר הנחש בלי תקון. אמנם לעתיד לבא, כשיתקון המנעולא, אז יתקון גם הנחש. שיתגלו הג"ר דחכמה שנגנזו, שה"ס או"א הפנימים שנגנזו בעולם התקון. ואז יתבטלו כל הדינים והקליפות.

וז"ש (באות ט"ז) מהו ודברתם. אר"א, בני ליה עלי נחש, שצוה אותו לתקן את הדינים דנחש. דהא אתעביר בצור, כי הדינים דצור כבר נתתקנו ע"י שנתנו מים להשקות את העדה, השתא בעי דיתעביר בנחש, שיתקן הדינים דנחש, שהם הדינים דג"ר דחכמה דשמאל. לאשלמא שמוי דקב"ה באלין אתון, דהיינו שיהיה גמר התקון, ויתגלו או"א הפנימים, ואז יאירו הג"ר דחכמה דשמאל, והדינים של הנחש יתבטלו. משמע, דכתיב ודברתם אל הסלע, שהדבור, ה"ס המשכת חכמה. ומביא ראיה, משכתוב, וידבר העם באלקים ובמשה, שפירשו, שהמשיכו הארת ג"ר דשמאל, שהוא כנגד אלקים ומשה, שה"ס קו האמצעי הממעט הארת ג"ר דשמאל, כנ"ל. ובזה שהמשיכו הג"ר דשמאל, הם חטאו לאלקים ומשה, ולפיכך מה כתיב בתריה וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים, שה"ס הדינים דג"ר דשמאל הנקראים נחש כנ"ל. הרי שהמשכת החכמה מכונה דבור. משום שהדבור היוצא מן הפה מגלה כל מה שיש במוחין, אפילו הג"ר, אבל הו"ק דהארת חכמה, הם בחינת לב, בסוד לבא לפומא לא גליא. וז"ש, (דפ"י דף ל' טור ב')

ולא תשתלים. לכן לא תביאו את בני ישראל. שרית לאפקא לון, ולא כ תשלים לאעלאה להון לארעא, לכן לא תביאו.

(כא) אר"א, ידע לבא דמשה בקדמיתא דדחיל, כד חמא נחש. דכתיב וינס משה מפניו. לבא חמא, ולא ידע.

(כב) א"ר אלעזר, כתיב (ק) ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס. על נס לא כתיב, אלא על הנס, בעא לאתקן מ ולהשלים מה דחסר. א"ל קב"ה, משה, כתיב (ר) להקדישני במים, במים ולא בדבר אחר. כשם שהתחלתי במים, בעינא דישתלים בשמי הנס במים. א"ר אלעזר אתרא דחסר לא שלים, אבל נתעביד נסא ה הכא.

(כג) (*) א"ר יהושע, כתיב (ס) עשה לך שרף. עשה לך, לתועלתך. עשה לך, תקן ממה דחסרת. עכ"ז לא תקן אלא ראיא, שהיו רואין בנחש וחיין, אבל לא נתקדש שמא במים, ונשאר חסר מהשאר.

(כד) ותקנת בראיה, (ת) עלה אל הר העברים הזה וראה וגו', וראית אותה ונאספת אל עמך, (א) הראיתך בעיניך ושמה לא תעבר. ת"ח, דעונשו הוה

חלופי גרסאות

כ נ"א תשתלים (קראקא). ל נ"א ל"ג דמשה (קראקא).
מ נ"א ל"ג ולהשלים (קראקא). נ נ"א את מגיד (דפוסים)
הראשונים). ס נ"א הדא (קראקא). ע נ"א נקדש (דפוסים)
הראשונים). פ נ"א ונשאר (דפוסים הראשונים).

מסורת הוזהר

(ז) (שמות ד) לעיל אות יג צ"ב. (ק) (במדבר כא) תרומה קלד צ"ת. (ר) (שם כז) בהשמטות ח"ב רעב. (ש) (שם כא) שלח קכה צ"ו ז"ח נ ט"ב. (ת) (שם כז) כי תצא ל צ"ת. (א) (דברים לד) בהשמטות ח"ב רעב :

נחש עלי צור

במים. במים, שהוא חסדים, ולא בדבר אחר. כשם שהתחלתי במים, אני רוצה שישתלים בשמי הנס של המים. דהיינו שישתלם ע"י החסדים, המכונים מים. א"ר אלעזר המקום שהיה חסר תקון לא השלים, אבל נס נעשה כאן, כלומר שנעשה תקון אחר.
(כג) א"ר יהושע כתיב וכו': אר"י, כתוב, עשה לך שרף. למה נאמר, לך, היינו, עשה לך, לתועלתך, עשה לך, תקן מה שחסרת. דהיינו שיתקן הדינים דנחש. עם כל זה, לא תקן אלא בראיה, שכתוב, וראה אותו וחי. שראיה ה"ס חכמה, שה"ס חיים. אבל לא נתקדש השם במים, שיתגלה שם החסדים הנקראים מים. ונשאר חסר מזה.

(כד) ותקנת בראיה, עלה וגו': וכיון שתקנת הדינים דנחש, בראיה, בסו"ה וראה אותו וחי, עלה אל הר העברים הזה וראה וגו' וראית אותה ונאספת אל עמך. הראיתך בעיניך ושמה לא תעבר. כי משום שתקן הדינים דנחש בראיה, זכה גם הוא לראות את ארץ ישראל. בוא וראה שעונשו היה, שאפילו את הראיה

הסולם

מאמר

יכולים להאיר, ע"כ לא היה יכול להכנס לארץ. וז"ש, אמר קב"ה, עבדית דשרי שמי ולא אשתלם, דהיינו שלא גמרת התקון בימך, שגם הג"ר דחכמה יוכלו להאיר, ע"כ און את שרית ולא תשתלים, שגם אתה אינך נשלם שתוכל לבא לארץ ישראל ולהאיר שם, משום שבחינתך היא ג"ר, כנ"ל, לכן לא תביאו את בני ישראל. אלא יהושע, שהוא אור הלבנה דהיינו. בחינת ו"ק, הוא יבא ויאיר בארץ ישראל

(כא) אר"א ידע לבא וכו': אר"א, לבו של משה ידע בתחילה, שירא כשראה את הנחש. שכתוב, וינס משה מפניו. הלב ראה ולא ידע. שאז עוד לא ידע שבסבתו, מפני שלא יוכל לתקנו, לא יוכל להכנס לארץ ישראל.

(כב) א"ר אלעזר כתיב וכו': אר"א, כתוב ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס. על נס לא כתוב, אלא על הנס. היינו, שרצה לתקן ולהשלים מה שחסר, דהיינו תקון דינין דנחש. א"ל הקב"ה, משה, כתוב, להקדישני (דפוי דף לי טור ב' *) טור ג')

דאפילו ראייה ^ז לא תקן כדחזי, כיון דעבד ^ק ליה ראייה, בהאי אשלים ליה ראייה, אבל לא אשלים שמיה במיא, כמו כל שאר שמא.

(כה) א"ר יצחק, בשעה שאמר קב"ה לכן לא תביאו. אמר משה, האי חוויא לתקלא ^ר דעלמא הוה. א"ל קב"ה לאו הכי, דינא הוה לחייביא, וחיין למארי קשוט. ^ס דכתיב ^ב וראה אותו וחי. באותה שעה ידע משה דרכיו, והצדיק עליו את הדין. (כו) פתח ואמר, ^א הצור תמים פעלו, דא הוא צור דקא אמרינן. אל אמונה ואין עול, דכתיב וראה אותו וחי. וכתב ^ד האל תמים דרכו.

(כז) א"ר חייא, והא תנינן אל ^ת גזרת רחמי. כד"א, ^ה אל מוציאם ממצרים. ^ו אל רחום וחנון. א"ל, לאו הכי, דתנינן, ^א דשליט רחמי על דינא. אל בלחודוי יכולת ^ב הוא, ורשותא ^ג הוא דיליה. מאי יכולת. שולטנותא. כלומר, שולטנותא דאל, אתגבר גזרה דיליה. כד"א, ^י יש לאל ידי, ^ד רשותא דיליה יכולת דעינא בישא. אמר ליה והא כתיב, ^ח האל הגדול הגבור. אל גדול נצחא, אל בלחודוי נצחא.

מסורת הזהר

(ב) (במדבר כא) שלח כהן צ"ו. (ג) (דברים לב) תולדות לו צ"ה. (ד) (תהלים יח) בלק סד צ"ה. (ה) (במדבר כג) בהשמות ח"ב רעב. (ו) (שמות לד) ויצא ק צ"ו ח"ב רסב. ח"ג סט : קמ : רנח. ת"ז תכ"ב סו : ת"ע קסט : (ז) (בראשית לא) ויצא קמו צ"ג. (ח) (דברים י) משפטים קלח צ"ה.

חלופי גרסאות

צ ג"א ל"ג לא תקן כדחזי (דפוסים הראשונים). ק ג"א ל"ג ליה (קראקא) וג"א ראייה ליה (ווינצא). ר ג"א עלמא הוית (קראקא). ש ג"א באותה שעה דכתיב וראה אותו וחי ידע (דפוסים ראשונים). ת ג"א הוה ול"ג גזרת רחמי (קראקא). א ג"א שליט (דפוסים הראשונים). ב ג"א הוה ליה (קראקא). ג ג"א ליה (קראקא). ד ג"א ל"ג רשותא דיליה (ווינצא) וג"א ל"ג מן רשותא עד אמר (קראקא).

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

פעלו. שלא ימותו בצמא. אל אמונה ואין עול. היינו הדינין דנחש אינן עול, שכתוב, וראה אותו וחי. שלאנשי אמת הוא חיים. כנ"ל. וכתוב האל תמים דרכו. שפירושו מה שברא האל הדינין דנחש, תמים דרכו, מפני שהוא רק לרשעים, אבל לצדיקים הוא חיים. (כז) א"ר חייא והא וכו' : אר"ה, אתה אומר, שהאל הוא רומז לדינין דנחש, והרי למדנו, אל, הוא גזרת הרחמים. כש"א, אל מוציאם ממצרים. אל רחום וחנון. א"ל אינו כן. כי למדנו שאל רחום פירוש, ששולט הרחמים על הדין. אבל אל בלבד, הוא לשון יכולת, והרשות הוא שלו. מהי יכולת. היינו ממשלה, כלומר, ממשלתו של אל, שהתגברה וניצחה את הגזרה שלו. כש"א, יש לאל ידי, שפירושו יכולת שלו ורשות, דהיינו הרשות והיכולת של עין הרעה שהיתה ללבן. א"ל והרי כתוב, האל הגדול הגבור. וגדול הוא חסד. ומשיב, אל גדול פירושו נוצח, וכן אל בפני עצמו פירושו נוצח.

נהדר

הראיה לא תקן לגמרי כמו שצריך, משום שלא המשך שם מים, שהוא חסדים, עכ"ז כיון שעשה לו ראייה, בסו"ה וראה אותו וחי, השלים לו הקב"ה, ראייה, שיראה את א"י. אבל לא השלים על ידי הנס הזה את שמו במים, שהם חסדים, כמו כל שאר השם, דהיינו כמו התקונים הראשונים, שבקריעת ים סוף, והכאת הצור.

(כה) א"ר יצחק בשעה וכו' : אר"י בשעה שאמר הקב"ה לכן לא תביאו. אמר משה, נחש הזה, הוא רק למכשול בשביל העולם. א"ל הקב"ה אינו כן, הוא דין לרשעים, וחיים לאנשי אמת. שכתוב, וראה אותו וחי. באותה שעה ידע משה דרכיו והצדיק עליו את הדין.

(כו) פתח ואמר הצור וכו' : פתח ואמר, צידוק הדין, הצור תמים פעלו. זה הוא צור, שאמרנו, בסוד נחש עלי צור. שתקן אותו בהכאת הצור ויציאת המים. וע"כ, תמים (דפוס ידף לי סור ג)

מדרש בשלח הנעלם יא

כח) ה נהדר למילי קדמאי, וכתב ט) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, הא צור. אל אמונה ואין עול וגו', הא נחש עלי צור. וכתב י) האל יעות י משפט. משום דאורחיה דנחש לאסטאה אורחיה, לכך כתיב ואין עול. האל יעות משפט ח"ו. א"ר אלעזר, היינו דכתיב י) אשמעה מה ידבר האל ה'. כט) וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. כד"א, ז מטה כלפי חסד. א"ר יוסי, שני מטות היו, אחד של משה. ואחד של הקב"ה. ח משמע דכתיב, ונטה האלהים. ט) דתנינן, בשעתא שהיה נוטל משה המטה, היה כאלו היה ברשותו וביכלתו. י) ויקח משה את מטה האלהים בידו. ודאי שבידו לקח, אלא מהו בידו. ברשותו, כאלו הוא שלו. לא) וא"ר יוסי, ברשותו של משה היה, עד שהוקם המשכן. כיון שהוקם המשכן, י) החזיר המטה לפני העדות. ומשם היה נוטלו לעשות בו נסים. הה"ד, ויקח משה את המטה מלפני ה', כיון שלקחו הרי הוא ברשותו, וכשלו היה. לב) א"ר יהושע, אותו המטה של סנפירנן היה, ומששת ימי בראשית אתברי. כמה דתנינן, והמכתב והמטה. ר' יהודה אומר, של עץ היה.

חלופי גרסאות

ה ה"ג הסלם ג"א כתיב נהדר למילי קדמאי אחר עלי צור (בכל הדפוסים). ו בדפוס קראקא חסר מן משפט עד משפט. ז ג"א מוסיף מטה משפט מטה (דפוסים הראשונים). ח ג"א מוסיף מאי משמע (קראקא). ט ג"א ביכלתי (דפוסים הראשונים). י ג"א ליג מן הה"ד עד סוף האות (קראקא). כ ג"א חזר (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

ט) (שם לב) לעיל אית כו צ"ג. י) (איוב ח) בהשמטית ח"ב רעב. כ) (תהלים פה) שם. ז) (שמות ד) בהשמטות ח"ב רעב. ח) (שם יז) ב"א רכג צ"ה. ט) (שמות ד) בהשמטות ח"ב רעב. ז"ח כו ט"ד. ס) (שמות ד) בהשמטות ח"ב רעב.

נחש עלי צור

משכתיב, ומטה האלקים. פירוש. מטה האלקים הוא מבחינת מלכות שנקראת אלקים. מטה משה, הוא מבחי' ז"א. כי משה הוא מרכבה לז"א.

ל) דתנינן בשעתא שהיה וכו': שלמדנו בשעה שמשה היה לוקח המטה של אלקים. היה, כאלו הוא ברשותו וביכלתו. ז"ש, ויקח משה את מטה האלקים בידו. למה כתוב בידו, ודאי הוא שבידו לקח. אלא מהו בידו, ברשותו, כאלו הוא שלו. כלומר שנתעלה מבחינת נולכות, לבחי' ז"א.

לא) וא"ר יוסי ברשותו וכו': וא"ר ברשותו של משה היה, עד שהוקם המשכן. כיון שהוקם המשכן, החזיר המטה לפני העדות. ומשם היה לוקחו לעשות בו נסים. ז"ש, ויקח משה את המטה מלפני ה', כיון שלקחו הרי הוא ברשותו וכשלו היה. לב) א"ר יהושע אותו וכו': א"ר, אותו

הסולם

מאמר

כח) נהדר למילי קדמאי וכו': נחזור לדברים הראשונים. וכתוב, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, הנה צור. אל אמונה ואין עול, הנה נחש עלי צור (כנ"ל אות כ"ו). וכתוב האל יעות משפט. היינו משום שדרכו של הנחש לשטות דרכיו, לכך כתוב, אל אמונה ואין עול, כי חס ושלום שהאל יעית משפט. אלא שהוא מביא דינים על הרשעים אבל לצדיקים הוא חיים (כנ"ל אות כ"ה). א"ר אלעזר היינו שכתוב אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו לכסלה. כלומר, שלצדיקים הוא שלום, ומביא דין על הרשעים. כדי שהצדיקים והחסידים יראו, ואל ישובו לכסלה.

כט) וישלח ידו ויחזק וגו': וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. הוא כש"א, מטה כלפי חסד. א"ר יוסי ב' מטות היו, אחד של משה, ואחד של הקב"ה. זה משמע (דפוס דף לי טור ג)

(לג) מאן דאמר של סנפירינון היה, דכתיב ^(ט) כמראה אבן ספיר דמות כסא. וכתיב מטה האלהים. ומאן דאמר עץ היה, דכתיב ^(ז) ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וגו'.

(לד) שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. אמר הקב"ה, מכאן ולהלאה הרי חק ומשפט לעשות נסים. חק ומשפט, ^(ז) דכתיב ^(ז) נחש עלי צור. ושם נסהו, משום דכתיב וימתקו המים. דבר אחר, אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן ולהלאה חק ומשפט, שלא יהא נקדש אלא במים ^(ח) שנמתקו.

(לה) א"ר יהודה, כתיב כי מרים הם, מכאן שנינו, יש מים עכורים, ויש מים צלולים, ויש מים מתוקים, ויש מים מרים. ויצעק אל ה', למה צעק. מכאן שהיה בצער באותה שעה. א"ל ^(נ) הקב"ה, משה, הנחש ^(*) שנהפך בסנה, עכשיו אצטריך

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

(ט) (יחזקאל א) נח צב צ"ה. (פ) (שמות טו) לעיל פרשת וישב אות לא צ"ה. (צ) (משלי ל) ב"ב נג צ"א ח"ב. סו. רעב. ז"ח לא ט"ד של"א ח"ח צח ט"ד. (קראקא). מ ג"א שמתקו (דפוסים הראשונים). נ נוסח אהר ל"ג הקב"ה (קראקא).

נחש עלי צור

הסולם

מאמר

ויש מים מרים. ויצעק אל ה'. למה צעק. מכאן, שהיה בצער איתה שעה. על המים המרים. א"ל הקב"ה, משה, הנחש שנהפך, ממטה, בסנה, עתה צריכים לחקוק אותו בצור. ושניהם, הנחש והצור, עמדו על המים המרים. ובאותה שעה נחקק צור בנחש שהיה בו קודם, ז"ש, שם שם לו חק ומשפט.

פירוש הדברים. כבר נתבאר שהנחש הוא הדינים שבקו השמאל, הנמשכים עם הארת החכמה דשמאל. ומכונים דינים דדכורא. וצור, היא הדינים שבקו ימין, המבטלים את הארת הג"ר של החכמה, והם סותרים זה את זה, כי ע"כ כשיוצא קו השמאל נעשית מחלוקת בין ימין לשמאל, שהשמאל רוצה לבטל כליל את הימין, והימין רוצה לבטל את השמאל (כמ"ש בפלפא"ס אות כ"ט) וחסרון המים נמשך מדינים. דנחש, כי הם מקפאים את החסדים הנק' מים, שז"ס ולא היה מים לעדה (כמ"ש) בזהר בראשית דף ר"צ ד"ה כתיב. ודף רמ"ז ד"ה ימא דקאפ). והסתלקות הג"ר, ואחיות הקליפות המרים נמשכים מצור, שהם דינין דנוקבא מבחינת המסך.

וז"ש, למה צעק, מכאן שהיה בצער באותה שעה, דהיינו שהיה בצער על אחיות הקליפות בחסדים, שה"ס מים עד שנעשו מרה כלענה. ולא ידע, איך להתגבר ולהרחיק את הקלי' משם. א"ל הקב"ה, משה, הנחש שנהפך בסנה, שה"ס הדינים שעם קו השמאל כנ"ל

אותו המטה של סנפירינון היה, דהיינו של אבן ספיר, ומששת ימי בראשית נברא. כמו שלמדנו (בבא בתרא ע"ד:) והמכתב והמטה. ר' יהודה אומר של עץ היה. פירוש. המטה של בחינת מלכות היה של אבן ספיר כי המלכות נקראת אבן ספיר והמטה של ז"א, היה של עץ. כי ז"א נק' עץ.

(לג) מאן דאמר של וכו': מי שאומר שהמטה היה של סנפירינון הוא לומד משכתוב, כמראה אבן ספיר דמות כסא. וכתוב מטה האלקים, וע"כ המטה הוא של אבן ספיר, כמו הכסא, שה"ס המלכות. ומי שאמר עץ היה, הוא לומד, משכתוב, ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וגו'. שהוא היה המטה. כמו שמפרש והולך.

(לד) שם שם לו וגו': שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. אמר הקב"ה, מכאן ולהלאה, הרי חק ומשפט לעשות נסים. חק ומשפט, היינו שכתוב, נחש עלי צור החקוקים במטה. ושם נסהו. משום שכתוב וימתקו המים. פירוש אחר. אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן ולהלאה, חק ומשפט, שלא יהיה נקדש שמו ית', אלא במים שנמתקו.

(לה) א"ר יהודה כתיב וכו': אר"י כתוב, כי מרים הם. מכאן שנינו. יש מים עכורים ויש מים צלולים, ויש מים מתוקים. (דפו"י דף ל' טור ג' י' טור ד')

לחקקא ליה בצור. ותרוייהו עמדו על המים המרים. ובאותה שעה נתחקק צור בנחש שהיה בו קודם. הה"ד שם שם לו חק ומשפט.

(לו) כד אתא רבי אבא, שאילו קמיה, אמר להו שפיר קאמר ר' יהודה, והכי הוה. ואנא אצטריך לגלאה רזא דמלה, ע הא חזינא דרבי יהודה גלי לה. (לז) אלא אמר הקב"ה למשה, משה, השתא במצרים היה המטה של אהרן לדחות הקש, השולט על ישראל במצרים. אבל כשיצאו ממצרים, כמה מקטרגים מזומנים על ישראל, לדחותם בים, כמה מים מרים נזדמנו אצלם. כמה מים רעים יקטרגו בהם.

(לח) באו לים, בא רהב שרו של מצרים, ושל ים. אמר הקב"ה, משה הרם את מטה ונטה את ידך. כיון דאמר הרם את מטה, מהו ונטה את ידך. אלא הרם את מטה נגד שרו של ים. באו למרה, כמה מים מרים נזדמנו אצלם, ונצטער משה וצעק, הה"ד ויצעק אל ה'.

(לט) א"ל קב"ה, משה, הרי לך עצה בזה, השלך המטה אצלם, ויתחקק נחש

חלופי גרסאות

ס נ"א חזא (קראקא). ע נ"א והא (דפוסים הראשונים).
פ נ"א המצרים (דפוסים הראשונים). צ נ"א מומני
(דפוסים הראשונים). ק בדפוס קראקא חסר מן נזדמנו אצלם עד נזדמנו אצלם.

מסורת הוהר

נחש עלי צור

לגלות סוד הדבר, כי אני רואה ש"ר יהודה כבר גילה אותו אלא שצריכים לבאר.

(לז) אלא אמר הקב"ה וכו': אלא, אמר הקב"ה למשה, משה, עתה במצרים, היה המטה של אהרן, מספיק לדחות הקש. דהיינו הקליפות הקשות, השולט על ישראל במצרים. אבל כשיצאו ממצרים, כמה מקטרגים יהיו מוכנים על ישראל, לדחותם בים. כמה מים מרים יזדמנו אצלם, כמה מים רעים יקטרגו עליהם.

(לח) באו לים בא וכו': ומפרש. באו לים, בא רהב שרו של מצרים, ושרו של ים, אמר הקב"ה, משה, הרם את מטה ונטה את ידך, שואל, כיון שאמר הרם את מטה, מהו ונטה את ידך. ומשיב, אלא הרם את מטה, כנגד השר של ים, להכניעו. באו למרה, כמה מים מרים נזדמנו אצלם, ונצטער משה וצעק. ז"ש ויצעק אל ה'.

(לט) א"ל קב"ה משה וכו': א"ל הקב"ה, משה, הרי לך עצה בזה. השלך המטה אל המים, ויחקק נחש עלי צור, שניהם ביחד (כנ"ל באות ל"ז) וינצלו. ז"ש, ויורוהו ה' עץ. כמש"א, מקום שיפול העץ, שפירושו עצה. וישלך

הסולם

מאמר

(כנ"ל אות י"ד) עכשיו אצטריך לחקקא ליה בצור, שצריכים עתה לעורר את הדינים דקו שמאל המכונים נחש, כדי שיבטלו את הדינים שבצור, להיותם סותרים זה את זה (כנ"ל וירא דף י"ט ד"ה כחוס היום) ואז ימתקו המים. אמנם לא עד שיבטלו לגמרי את הדינים דצור, כי אז יתבטלו המים, כי בשליטת קו השמאל נקפאים המים, אלא בשיעור שיהיו נשאים שניהם, הנחש, לבטל את אחיות הקליפות המרים שבמים, והצור, לבטל את הג"ר דשמאל, כדי שקו השמאל יתאחד עם הימין, ולא יתבטלו הו"ק דהארת החכמה שבשמאל, גם לא יתבטלו המים שהם החסדים. וז"ש, ותרוייהו עמדו על מים המרים, דהיינו הנחש וגם הצור ובאותה שעה נתחקק צור בנחש שהיה בו קודם, וכיון שהצור יחקק בנחש, נתבטלו ממנו הקליפות המרות, כי הדינים דנחש מבטלים אותם. הה"ד, שם שם לו חק ומשפט. הק, ה"ס הצור, הנמתק על ידי הנחש. ומשפט, ה"ס הדינים דנחש, המתקנים ע"י הצור. שתקונים האלו נעשו במרה. כנ"ל.

(ל) כד אתא ר' אבא וכו': כשבא ר' בא, שאלו לפניו פירוש הכתוב הנ"ל. אמר הם, יפה אמר ר' יהודה. וכך הוא. ואני צריך (דפוי דף ל' טור ד')

יד מדרש בשלח הנעלם

עלי צור שניהם ר ביחד, וינצלו. הה"ד, ויורהו ה' עץ. ח כמד"א, ו מקום שיפול העץ, שהוא עצה. וישלך אל המים. וכתוב שם שם לו חק ומשפט, נחש עלי צור. ושם נסהו, עטרהו בנסים. אמר הקב"ה, מכאן ולהלאה, הרי לך שיעמוד אצל המים. הרי לך א שיתקדש שמי במים.

מ) כשבאו לאלים, באו המים לקטרג עליהם, אמר קב"ה, משה, במקום הזה אין צריך מטה, הרי יעקב שהוא האילן בשבעים נפש, והוא שבעים תמרים. ושנים עשרה עינות מים, שנים עשר שבטים. כשבעים עמודים, ושנים עשר שבטים, ב זכותם יגן עליכם, במקום הזה שנקרא אילן, והוא אלים. כד"א, ו כי יברשו מאילים אשר חמדתם.

מא) מיד ויחנו שם על המים, ג משמע דכתיב על המים. ומשמע דכתיב, שם שם לו, ולא במקום אחר. ושם שלטו בני ישראל על המים, ולא הוצרך המטה. מכאן ולהלאה אצטריך המטה בנחש עלי צור, אצל המים.

מב) באו ד לחורב, באו המים לקטרג, אמר ליה הקב"ה, והכית בצור, המטה ה אצטריך הכא, והכית לאלו באותו צור, ולא בנחש. אמר משה, יתיר אצטריך

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ד) (קהלת יא) ז"ח ס ט"א. ש) (ישעיה א) בשלח ר נ"א בידך (דפוסים הראשונים). ש נ"א ויצילו צא צ"ו. (דפוסים הראשונים). ת נ"א ל"ג מן כמד"א עד וישלך. א נ"א שיקדש (קראקא). ב נ"א ל"ג מן זכותם עד כד"א (קראקא). ג נ"א במקום הזה שנקרא אילן והוא אילים משמע (קראקא). ד נ"א למובר (קראקא). ה בדפוס קראקא חסר מן אצטריך הכא עד אצטריך הכא (קראקא).

נחש עלי צור

הסולם

מאמר

ע"ש יעקב, שהוא אלים. כש"א כי יברשו מאילים אשר חמדתם, שפירושו אילנות.

מא) מיד ויחנו שם וגו': מיד ויחנו שם על המים. ולא פחדו. זה שלא פחדו, משמע, משכתוב, על המים. דהיינו בלי יראה מקטרוג שלהם, ומשמע שכתוב במרה, שם שם לו, שמורה ולא במקום אחר. ושם באליט שלטו בני ישראל על המים, ולא הוצרך המטה. אבל מכאן ולהלאה, נצרך המטה בנחש עלי צור, אצל המים.

מב) באו לחורב באו וכו': באו לחורב באו המים לקטרג. והיינו מתוך הדינים דקו שמאל, שהמים נקפאים, ואין מים לשתות. אמר לו הקב"ה והכית בצור. כאן צריכים המטה, והכית לאלו, באותו צור, שהוא דינין דמסך המבטלים הארת החכמה שבשמאל, שאז יוצאים מים (כנ"ל אות י"ד) ולא בנחש. כי דינים דנחש מקפאים המים. וכאן היו צריכים יפיתוח המים, שאינם נפתחים אלא בצור. אמר משה

וישלך אל המים כמו שנצטווה. וכתוב שם שם לו חק ומשפט, שפירושו שנחקק נחש עלי צור (כנ"ל באות ל"ז). ושם נסהו. היינו שעטרהו בנסים. אמר הקב"ה מכאן ולהלאה, הרי לך שיעמוד אצל המים, שהוא צור, שעל ידו יוצאים מים כנ"ל. הרי לך שיתקדש שמי במים, דהיינו ע"י חקיקת הנחש בצור, שמעביר הקליפות ממנו כנ"ל. ומתקדש השם.

מ) כשבאו לאלים באו וכו': כשבאו לאלים באו המים לקטרג עליהם, דהיינו מתוך הדינים שבצור, אמר הקב"ה, משה, במקום הזה, אין צריך מטה, כדי לחקוק הנחש בצור ולבטל דיניו, כמו במרה, כי הנה יעקב, שהוא האילן בע' נפש, שירדו למצרים, והוא סוד ע' תמרים. ושנים עשרה עינות מים, ה"ס שנים עשר שבטים. שהם כנגד שבעים עמודים שבז"א, בסוד השם ע"ב, שהוא ע' סנהדרין ובי' עדים. וכנגד י"ב שבטים שבמלכות, המקבלים מ"ב צירופי הויה שבז"א. זכותם תגן עליכם במקום הזה, שנקרא אילן (דפוס יד' סור ד')

לא. וישראל דחקין לי, ואע"ג דיעביד ניסא, לא יעביד כ באתר דא, אלא ל כד אתחקק, אתחקק בעפרא, ולא במיא. דכתיב, (ד) וישליכהו ארצה ויהי לנחש. וצור בדא אתחקק, במיא, במרה, וכבר עבד ניסא. מ טב דאעביד בהאי, דאתעביד ניסא אחרא. נ מיד ויד את הסלע * במטהו פעמים, א"ל קב"ה, משה יען לא האמנתם בי להקדישני, דחשבתון דלא יכיל נחש במים, לכן לא תביאו. ס ומטך אשר הכית בו את היאור כו' מ"ט משום דמחקק בניסין הוה ושמא קדישא עלאה רשימא ביה.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

(ד) (שמות ד) לעיל אית יג צ"כ. כ נ"א לאלתר (קראקא). ל נ"א ל"ג כד אתחקק (קראקא). מ נ"א ל"ג טב דאעביד (קראקא). נ נ"א דכתיב (קראקא). ס בדפוסים ישנים כתבו עד כאן פרשת המטה. ונוסח אחר לא גרסין מ"א עד סוף האות.

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

שראה שעוד לא הגיע זמנו כנ"ל, וא"כ למה נענש. ואין לומר שטעה משה בזה. והענין הוא, כי העונש היה על מה שלא תקן את ישראל שיוכו לגמר התקון. ובאמת לא היה זה עונש, אלא בחינת סבה ומסובב. כיון שלא נתקן הנחש במים, באפן שיוכל להמשיך הג"ר דחכמה בלי דינים, ע"כ מסובב מזה, כי משה לא היה יכול לבא לארץ ישראל, כי אם היה משפיע בארץ ישראל היה ממשיך שם הג"ר דחכמה דשמאל (כנ"ל אות כ') ולפי"ז, אין הפרש אם חטא בזה או לא חטא. אלא כיון שלא המשיך את גמר התקון, ע"כ אינו יכול לבא לארץ ישראל. ומ"ש, הקב"ה, יען לא האמנתם בי להקדישני וגו', היינו שלא תקנו את ישראל בתקון השלם.

פליק פרשת בשלח

לתת להם מים, ואע"פ שיהיה נעשה נס, שהנחש לא יפטיק המים, לא יעשה במקום הזה, אלא בגמר התקון. שמשא ראה, שעוד לא הגיע זמנו. אלא כשנחקק המטה בנחש (כנ"ל אות י"ד) נחקק בעפר ולא במים. שכתוב, וישליכהו ארצה ויהי לנחש. אבל צור, נחקק בזה, במים, במרה, וכבר עשה נס, במים, בחורב, טוב שאעשה בזה שנעשה בו נס אחר, בחורב, מיד ויד את הסלע במטהו פעמים. א"ל הקב"ה, משה, יען לא האמנתם בי להקדישני, שחשבתם, שלא יוכל הנחש להיות עם מים, לכן לא תביאו. ומטך אשר הכית בו את היאור, מהו הטעם. היינו משום שהיה חקוק בנסים, והשם הקדוש העליון, רשום בו. ויש להבין, הרי גם משה ידע שבגמר התקון יוכל הנחש להמצא עם המים, אלא (דפרי דף ל' טור ד' י') דף ל"א טור א')